

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/nauka/konferencje-naukowe/26856,Konferencja-naukowa-Po-ziemi-naszej-rozeslem-harcerzy-Konferencja-z-dziejow-harc.html>
01.03.2026, 12:18

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Po ziemi naszej roześłem harcerzy. Konferencja z dziejów harcerstwa polskiego na Górnym Śląsku w latach 1922-2006” - Katowice, 28-29 listopada 2006 r.

W dniach 28-29 listopada 2006 r. w Katowicach odbyła się konferencja naukowa „Po ziemi naszej roześłem harcerzy. Konferencja z dziejów harcerstwa polskiego na Górnym Śląsku w latach 1922- 2006”. Została ona zorganizowana przez Oddział IPN w Katowicach oraz Bibliotekę Śląską.

Nieoficjalnym rozpoczęciem było złożenie kwiatów przez dyrektora OIPN Andrzeja Sikorę w harcerskich miejscach pamięci związanych z wydarzeniami września 1939 roku – przy Pomniku Harcerzy na Rynku Katowic oraz pod Wieżą Spadochronową. Sesja naukowa została otwarta przemówieniem dyrektora Oddziału IPN w Katowicach Andrzeja Sikory.

W trakcie pierwszej sesji konferencji podjęto tematy:

- Harcerstwo śląskie w plebiscycie i w powstaniach
- Śląska Chorągiew Harcerek w latach 1922-1939
- Męska Chorągiew Harcerska na Śląsku w latach 1922-1939
- Duszpasterstwo Związku Harcerstwa Polskiego w diecezji katowickiej w latach 1922-1939
- Harcerstwo wodne na Górnym Śląsku

Podczas przerwy odbyła się uroczystość przekazania przedwojennego munduru harcerskiego znalezionej w latach 60-tych w ruinach w centrum Katowic, który jak się przypuszcza mógł należeć do harcerza-obrońcy Katowic z okresu września 1939 roku. Mundur został uroczystie przekazany przez pana Marka Popiela na ręce pani dyrektor Muzeum Historii Katowic - Jadwigi Lipońskiej-Sajdak; po renowacji trafi do stałej ekspozycji.

W drugiej sesji pierwszego dnia obrad wygłoszono referaty:

- Województwo śląskie we wrześniu 1939 - działania jednostek samoobrony
- Harcerstwo śląskie w ruchu oporu w latach II wojny światowej. Stan badań
- Pierwsza konspiracja harcerska- 1939-1945 (Birkuty) - we wspomnieniach uczestnika

- „Mury” drużyna harcerska w obozie koncentracyjnym w Ravensbruck - wspomnienie

Dzień pierwszy konferencji zakończyła promocja książki pani prof. dr hab. Krystyny Heskiej-Kwaśniewicz „Szkice śląskie. Ludzie – sprawy – wydarzenia”, prowadzona przez prof. dr. hab. Jana Malickiego. Książka łączy się bezpośrednio z tematyką harcerską - jest zbiorem szkiców, w których spora część jest poświęcona postaciom związanym z harcerstwem na Górnym Śląsku.

Podczas drugiego dnia obrad wygłoszone zostały następujące referaty:

- Tajne Harcerstwo Krajowe – „Szeregi Wolności” na Śląsku
- Wspomnienia członka „Szeregów Wolności”
- Harcerstwo śląskie w latach 1945-1956
- Harcerski Klub Taternicki im. Gen. Mariusza Zaruskiego w Katowicach
- Z dziejów akcji „ZAMONIT”
- Długa droga do pomnika harcerek i harcerzy na katowickim Rynku
- Związek Harcerstwa Polskiego 1956-1980 - wychowanie polityczne
- Niezależne środowiska harcerskie w województwie katowickim i ich działania na rzecz odnowy harcerstwa w latach osiemdziesiątych XX wieku
- Niezależne ugrupowania i środowiska harcerskie na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych z perspektywy organizatora i uczestnika
- Duszpasterstwo Związku Harcerstwa Polskiego w diecezji katowickiej w latach 1945-1989

Konferencję zakończył dyrektor Biblioteki Śląskiej Jan Malicki. Ogłosił również ufundowanie corocznej nagrody im. Wieży Spadochronowej. Będzie ona przyznawana w dwóch kategoriach wiekowych - dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Ma ona na celu spopularyzowanie historii Września 1939 w Katowicach.

Każdą sesję podczas konferencji kończyła dyskusja, szczególnie cenne były głosy instruktorów-seniorów; często mające charakter wspomnień, czasem wypowiedzi. Duże kontrowersje wzbudził referat dr. Grzegorza Bębniaka dotyczący działań obronnych we wrześniu 1939 roku, znalazły one odzwierciedlenie w dyskusji. Świadkowie wydarzeń zarzucili historykowi tendencyjną ocenę wydarzeń. Dwudniowej konferencji towarzyszyła wysoka frekwencja - 120-osobowa sala przez całe obrady była przepełniona, co wymownie świadczy o potrzebie podjęcia tej tematyki w badaniach naukowych. Materiały konferencyjne znajdą się w publikacji, która jest planowana przez Oddział IPN w Katowicach na rok 2007. Wśród nich oprócz referatów, będzie można przeczytać głosy z dyskusji, a także obejrzeć materiały, które były eksponowane na towarzyszącej konferencji wystawie. Patronat medialny nad imprezą sprawowały „Dziennik Zachodni”, „Polskie Radio Katowice”, „Gość Niedzielny”, Miesięcznik Społeczno-Kulturalny „Śląsk” oraz „TVP3 Katowice”.